

Η Ελπίδα σε Κρίση

Κουλτούρα και Τέχνη στην εποχή της παγκοσμιοποίησης

Γιώργος Μιχελακάκης

Κεφάλαιο δεύτερο

Η περίοδος της ελπίδας και η αναζήτηση της τάξης στην εποχή και το έργο του Αλέκου Δούκα

Ο Αλέκος Δούκας της νεότητας

Στην Ευρώπη την ίδια περίοδο, οι κοινωνίες κουρασμένες από τα αποτελέσματα του καταστροφικού Α΄ Παγκόσμιου Πόλεμου, φαντασιονόντουσαν τη σταθερότητα και την «τάξη» μέσα από την ανάπτυξη «τέλειων ανθρώπων» που σαν υπεράνθρωποι θα έλυναν τα κοινωνικά προβλήματα. Αισθητικά οι κοινωνίες έπαυαν να ανέχονται τον μοντερνισμό θεωρώντας πως επιτείνει το κοινωνικό χάος γι' αυτό και στρέφονταν στις μορφολογικές αξίες της ελληνορωμαϊκής αρχαιότητας, οι οποίες κατά βάση το ιδεώδες της τάξης εκφράζουν. Όπως θα δούμε και πιο κάτω, με την ανάπτυξη του μιλιταρισμού τη δεκαετία του '30 σε όλο τον κόσμο, ο μοντερνισμός κυνηγήθηκε ιδιαίτερα στην Ευρώπη, εκεί δηλαδή που γεννήθηκε, ενώ υποστηρίχθηκε κρατικά, ιδιαίτερα στη Γερμανία την Ιταλία και την Ρωσία, το νεοκλασικιστικό στιλ με διαφορετικές βέβαια ετικέτες. Ο Δούκας μέσα από μια μετατραυματική κρίση που πήρε διαστάσεις ιδεολογικής κατάρρευσης ως προς τη «Μεγάλη Ιδέα» για την οποία πολέμησε και έχασε και εξαιτίας κοινωνικής υποβάθμισης αλλά και μιας ιδιαίτερης σεξουαλικότητας που δεν γινόταν ανεκτή από την συντηρητική κοινωνία, οδηγήθηκε στη μετανάστευση. Το 1927 μετά από προσπάθειες αρκετών χρόνων, του δόθηκε η ευκαιρία να ξεκινήσει μια νέα ζωή στην Αυστραλία.

Ο Αλέκος Δούκας στην Αυστραλία

Μπαίνοντας ο Δούκας στην αυστραλιανή κοινωνία, εντάσσεται -όπως και κάθε άλλος μετανάστης- ως ιδιοκτήτης της εργατικής του δύναμης. Γι' αυτό και η ύπαρξή του καθορίζεται ταξικά, σύμφωνα με τις σχέσεις που θα αναπτύξει στον τομέα

Ο Ζωγράφος και συγγραφέας Γιώργος Μιχελακάκης (φωτό: Γιάννης Δραμιτινός)

της εργασίας. Όμως, καθώς η κοινωνία δεν είναι μόνο ταξική αλλά και ρατσιστική θα τον αντιμετωπίσει φυλετικά ως κατώτερο με βάση το χρώμα του δέρματος. Ο ίδιος ως φορέας μιας ελληνοχριστιανικής ιδεολογίας, (δηλαδή έντονα πατριαρχικής), λειτουργεί και αυτός μέσα στα ιδεολογικά πλαίσια του ρατσισμού, καθώς έχει εσωτερικευμένη επιπλέον και την ανισότητα των κοινωνικών φύλων. Οι εργασίες που θα κάνει θα είναι του υπαλλήλου στα «καφέ» των συμπατριωτών του και του ανειδίκευτου εργάτη στις φάρμες των αυστραλών. Επειδή προπολεμικά η βιομηχανία δεν ήταν αναπτυγμένη και ο ρατσισμός έντονος, η πλειοψηφία των ελλήνων εργαζομένων απασχολούνταν στις επιχειρήσεις των συμπατριωτών τους.

Ο Κωνσταντίνος Τσουκαλάς αναφέρει πως προπολεμικά οι έλληνες στην Αυστραλία ήταν από τις εθνικές ομάδες που παρουσίαζαν τον μεγαλύτερο αριθμό ιδιοκτησιών μικροεπιχειρήσεων, στον τομέα των τροφίμων, και την ίδια γνώμη εκφράζει ο Μιχάλης Τσουνής. Όμως οι σχέσεις μεταξύ των αφεντικών και των υπαλλήλων τους ήταν έντονα εκμεταλλευτικές. Αυτό φαίνεται και από την μελέτη του παροικιακού «Λόγου» στον τύπο και στα περιοδικά, όπου γίνεται ανάγλυφη η προσπάθεια των επιχειρηματιών να κουμαντάρουν ιδεολογικά τους έλληνες υπαλλήλους τους και να τους κάνουν υπάκουους, χωρίς διεκδικήσεις και συνδικαλισμό. Όταν ο ιδεολογικός «Λόγος» που ασκούσαν οι έλληνες επιχειρηματίες από τα ελληνόφωνα έντυπα δεν ήταν αποτελεσματικός, έφταναν μέχρι την άσκηση ανοιχτής τρομοκρατίας, προκειμένου να διατηρήσουν την ανισότητα στις σχέσεις

με τους υπαλλήλους τους. Κορυφαίο γεγονός της τρομοκρατίας, αποτέλεσε η «δολοφονία» του πρώτου Έλληνα συνδικαλιστή στην Αυστραλία, του Ανδρέα Ραυτόπουλου, διότι πάσχιζε μαζί με τους συντρόφους του, στην οργάνωση των ελλήνων εργαζομένων στο συνδικάτο των εστιατορίων.

Επειδή η ιδεολογία και ο τομέας της κουλτούρας που μας ενδιαφέρει εδώ είναι πάντα συνυφασμένος με την υλική κοινωνική κατάσταση, θα προσπαθήσουμε παρακάτω να δείξουμε αυτή την αλληλεξάρτησή τους μέσα στην ιστορία της Αυστραλίας, και των ελληνικών παροικιών, στον κόσμο δηλαδή, μέσα στον οποίο εισέρχεται ο νεαρός Δούκας.

Ο Δούκας έρχεται λοιπόν στην Αυστραλία για να εργαστεί κουβαλώντας την εθνική του ιδεολογία χωρίς να γνωρίζει σε τι πραγματικά κοινωνία μπαίνει. Γι' αυτόν η Αυστραλία ήταν τόπος διπλά εξιδανικευμένος. Πρώτον, θεωρούσε τον αγγλικό πολιτισμό ανώτερο, και τον ταύτιζε με την εθνικιστική και εξιδανικευμένη αντίληψη που είχε για την ελληνική αρχαιότητα. Ήταν κι' αυτός τότε, σύμφωνα με τον συρμό, ένας κοινωνικός εξελικτιστής που δικαιολογούσε την ιμπεριαλιστική ευρωπαϊκή επέκταση και την κατοχή εδαφών και λαών που τους θεωρούσαν υποδεέστερους από πλευράς φυλετικής κατάταξης. Στα γράμματα που στέλνει στον αδελφό του Στρατή από την Αυστραλία, εκφράζει θαυμασμό για την αγγλοσαξονική οργάνωση του αστικού χώρου και των υπηρεσιών (Αλεξίου). Αυτή η θεωρούμενη αποτελεσματικότητα της κοινωνίας που διαχειριζότανε το βρετανικό κατεστημένο, γινόταν για τους νεομετανάστες που προέρχονταν από υποβαθμισμένες περιοχές, αντικείμενο σύγκρισης με ό,τι άφηναν πίσω τους και αποτελούσε το θεμέλιο επάνω στο οποίο έχτιζαν απροβλημάτιστα τη δική τους αφομοίωση. Δεύτερον, η υπερεκτιμημένη «συντροφικότητα» μέχρι σημείου μυθοποίησης των αυστραλών της υπαίθρου, αποτέλεσε για τον Δούκα που δεν ε γνώριζε την κοινωνία παρά μόνον μέσα από κάποια βιβλία, μία σημαντική έλξη.

Επρόκειτο βέβαια για μία «συντεχνιακή συντροφικότητα» ανθρώπων της υπαίθρου, που τις δεκαετίες του 1920 και 1930 ξεκαθαρίζανε τα τελευταία υπολείμματα των ιθαγενών από τις πλούσιες περιοχές, και που βρίσκονταν με το αποικιακό κατεστημένο, σε μία σχέση συνεργασίας αλλά και αντιπαλότητας. Ο αυστραλιανός λαϊκός εθνικισμός αναπτύχθηκε επάνω σ' αυτό το έδαφος: αντιπαλότητα από τη μια μεριά ενάντια στο μακρύ χέρι του νόμου της βρετανικής ολιγαρχίας και από την άλλη μεριά και με ένα αίσθημα αγάπης για την κοινή καταγωγή και κουλτούρα.

Η συνέχεια την άλλη Παρασκευή

Ο αδελφός του Αλέκου Δούκα, Στρατής Δούκας